

Er is nogal wat verschil in de heiligen die door de gewone mensen aanroepen worden, en de officiële heiligen die door de Kerk erkend zijn en in de liturgie gevierd worden. Enkele jaren terug heeft de Kerk getracht de lijst die op allerhande kalenders voorkwam uit te zuiveren. Denken we maar aan Sint Barbara, patrones van de mijnwerkers, die omwille van haar duister historisch verleden, van de officiële kerkelijke lijst werd afgevoerd. Maar de volksdevotie neemt hier geen aanstoot aan en Sint Barbara blijft voor hen een heilige zoals alle andere.

In de volksdevotie komt men soms eigenaardigheden tegen die hun oorsprong in een ver (heidens) verleden hebben. Een goed voorbeeld hiervan is de verering van De Drie Gezusters, die ook in Opoeteren een bidplaats hebben. Een poging tot reconstructie.

De Drie Gezusters

In de muur van de boerderij Seps te Dorne bevindt zich een zeer mooie kapel naast de ingang van de binnenkoer. In de kapel vindt men de beelden van 4 heilige vrouwen, die vereerd worden als de Drie Gezusters en hun Moeder. De verering van elk van deze heiligen apart vinden we in 4 Haspengouwse dorpen terug: Brustem, Zepperen, Rijkel en Rosmeer. Wie zijn deze vrouwen en waar komen ze vandaan ?

Eeuwen voor de kerstening van onze streken woonden de Kelten in onze streken en zij kenden de cultus van de zogenaamde moedergodinnen of 'moiren'. De Kelten geloofden in vele goden en aanbaden ook elementen uit de natuur. De 3 moiren stonden aan de bron van alle leven, zij sponnen de levensdraad. Zij waakten over het wel en wee van de mensen. Vooral werden ze aanzien als behoeders van moeder en kind.

Toen de Romeinen in onze streken kwamen, hebben zij die Keltische cultus overgenomen en geromaniseerd. Bij hen heetten de moedergodinnen 'Matres' of 'Matronae'. Vaak werden ze, altijd drie in aantal, zittend voorgesteld met een korf vruchten in de hand, als zinnebeeld van de vruchtbaarheid. Dit Romeinse gebruik kende veel bijval onder de bevolking van onze streken. Bij de kerstening van onze streken gaven de missionarissen deze heidense gebruiken een christelijke wending. Er werd toegepast wat paus Gregorius de Grote voorschreef toen hij Augustinus voor de bekering van Engeland uitzond: *"Ik ben van gevoelen dat men de tempels der afgoden niet moet verwoesten, alleen de afgodsbeelden moet men vernietigen. Men zal de muren der tempels met wijwater besprenkelen om ze te zuiveren, ... Opdat het volk, ziende dat men zijn tempels eerbiedigt, gaarne zijn dwalingen zal afleggen..."*

Men vindt de christelijke versie van de aloude Keltische cultus onder verschillende vormen terug in de ons omringende landen. In de dom van het Duitse Worms vindt men een afbeelding in stenen reliëf uit de 13de eeuw van de 3 heilige maagden: Einbede, Warbede en Willebede. Varianten op deze namen

vindt men op vele andere plaatsen in Duitsland. Op sommige plaatsen heeft men de 3 maagden meer christelijke namen gegeven: Fides, Spes en Caritas, dus geloof, hoop en liefde. Deze laatsten komen ook voor in het Romeins martyrologium (martelarenboek), maar hier samen met hun moeder Sophia (wijsheid). Alle voorkomende heilige vrouwen worden allen om dezelfde gunsten aanroepen en worden op dezelfde wijze afgebeeld. De oudste christelijke getuigenis van 3 heilige vrouwen vond men op de zegel van bisschop Pilgrim van Keulen, die zetelde van 1021 tot 1036.

In onze streken vond deze verchristelijking ook plaats, maar hier werden de oorspronkelijke Moedergodinnen vervangen door drie historische vrouwelijke heiligen: Genoveva, Bertilia en Eutropia. Deze namen vinden we terug in Limburg, ook in Opoeteren.

Alhoewel men ze steevast 'De Drie Gezusters' blijft noemen, hebben deze vrouwen helemaal niets met elkaar te maken. Ze leefden wel alle drie in Noord-Frankrijk, maar wel in verschillende eeuwen.

Genoveva, de patrones van Parijs, werd geboren in Nanterre, op 12 km van Parijs, omstreeks 425. Ze stierf op 3 januari 512 en speelde een opvallende rol in de bescherming van Parijs tegen de invallen van de Hunnen en de Franken. Volgens haar levensbeschrijving *'at zij slechts tweemaal in de week wat gerstebrood en wat bonen in olie'* en deed deze vrouw, die op 15-jarige leeftijd de maagdensluis ontving, reeds gedurende haar leven verschillende wonderen.

Bertilia stamde uit Maroeil en was van adellijke afkomst, en was familie van Clovis, de Frankische vorst. Zij huwde een edelman uit Auvergne, maar legde de eeuwige gelofte van zuiverheid af, hierin gevolgd door haar man. Na zijn dood deelde ze haar rijkdom met de armen en leefde zeer vroom. Ook zij deed haar eerste wonder gedurende haar leven, namelijk door een uitgedroogd riviertje, nodig voor de graanakkers, weer terug van water voorzien.

De wieg van Eutropia stond in Reims. Zij was de zuster van bisschop Nicasius. Toen in 406 de stad door de Vandalen werd belegerd en vele mensen er vermoord werden, waaronder de bisschop, stierf zij er ook de marteldood, nadat zij de aanvoerder der Vandalen een klap had gegeven.

De oudste verering van de Drie Gezusters in onze streken moet men situeren in Zuid-Limburg. Men neemt aan dat de eredienst der Drie Gezusters in gang werd gezet in de Karolingse tijd door de bisschop Remaclus en rond het jaar 800 reeds vaste vormen had aangenomen.

Eigenaardig is wel dat de Drie Gezusters op drie verschillende plaatsen vereerd worden: Genoveva in Zepperen, Bertilia in Brustem en Eutropia in Rijkel. Maar er is wel een grote gelijkenis tussen de drie plaatsen. Ieder van de drie heiligen is afgebeeld op dezelfde wijze: rechtstaande, gekleed in een nonnenhabijt. Elk wordt aanroepen voor de zelfde kwalen, en op alle drie de plaatsen is er een bron naast de kerk, waar de pelgrims water uit nemen.

De volksdevotie heeft het ook altijd als één geheel gezien: alle pelgrims doen getrouw de drie plaatsen aan, die op enkele kilometers van elkaar liggen. De meeste pelgrims gaan ook nog naar Groot-Gelmen of Rosmeer, waar Bertilia als moeder van de Drie Gezusters wordt vereerd. Deze verwarring van moeder - zuster is gegroeid uit de volksdevotie. Het levensverhaal dat van beide Bertilia's

wordt verteld, is hetzelfde. Anderen menen dat Bertilia, de moeder, een andere zou zijn, nl. Bertilia, abdis van Celles boven Parijs, die stierf omstreeks 700. Dat zou meteen verklaren waarom ze te Groot-Gelmen met een abdissenstaf wordt afgebeeld, terwijl de andere Bertilia géén abdis was.

De bedevaart naar de Zuid-Limburgse Gezusters was voor de oorlog zeer druk: alleen uit Hoi kwamen er in 1936 16 bussen op bedevaart. Brustem telde in die tijd 50000 bezoekers per jaar.

De bron bij de kerk speelde een belangrijke rol in de verering. Hier deed men namelijk de ·waterproef·. De bedevaarders hadden stukjes stof bij uit de kleding van de zieken waarvoor zij kwamen bidden. Dit werd in het water gegooid en, wanneer het lapje bleef drijven, dan zou de zieke genezen. Zonk het echter, dan moest men zich wenden tot een andere heilige.

Vanuit Zuid-Limburg geraakte de verering van de Drie Gezusters verder verspreid over de provincie. Men vindt kapellen in Meeuwen, Reppel, Opgrimbe, Opoeteren en Swartbroek bij Weert. De uitbreiding gebeurde op initiatief van de leken, niet van priesters, en veelal langs veldkapellen, wat zeker op het folkloristische karakter van deze devotie wijst.

In Opoeteren vindt men de beelden van de Drie Gezusters in de kapel in de muur van de mooi gerestaureerde boerderij Seps te Dorne.

Bronnen: *“Met de heiligen het jaar rond”* dom J. Huyben [O.S.B.](#)

Uitgeverij Paul Brand / Heideveld

“Verzamelde Opstellen, boekdeel 14, nr 4. 1938” Hendrik Van de Weerd

“Het Belang van Limburg” 30 juli 1993

Theo Dreesen

© Heemkundige Kring "Utersjank" Opoeteren